



Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони – Европа инвестира в селските райони
Програма за развитие на селските райони 2014 - 2020 г.



ДОКЛАД

ОТНОСНО ПРОУЧВАНЕ НА ТЕМА "ДОБРИ ПРАКТИКИ,
СОЦИАЛНИ ИНОВАЦИИ И ПРИМЕРИ В ОБЛАСТТА НА
СОЦИАЛНОТО СБЛИЖАВАНЕ, ВКЛЮЧИТЕЛНО БАЗИРАНИ
НА КУЛТУРЕН И ПРИРОДЕН ПОТЕНЦИАЛ"



СТЕНЛИ И КО КОНСУЛТ ЕООД

office@scconsiltpro.eu

Май 2018

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ	1
СЪКРАЩЕНИЯ И АКРОНИМИ.....	2
ВЪВЕДЕНИЕ.....	3
ЧАСТ I: ОБЩИ ДАННИ.....	7
1. ОБЩИ ДАННИ, В КОИТО СА ПРЕДСТАВЕНИ СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ДАДЕНОСТИ. ГРЕШКА! ПОКАЗАЛЕЦЪТ НЕ Е ДЕФИНИРАН.	
1.1. Местната икономика.....	<i>Грешка! Показалецът не е дефиниран.</i>
1.2. Население, социална сфера и пазар на труда.....	9
2. ОБЩИ ДАННИ, В КОИТО СА ПРЕДСТАВЕНИ КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИ И ПРИРОДНИ ДАДЕНОСТИ.....	14
2.1. Местни културно-исторически забележителности и събития.....	14
2.2. Местни природни забележителности.....	20
ЧАСТ II: ДОБРИ ПРАКТИКИ	29
1. ДОБРИ ПРАКТИКИ, В СФЕРАТА НА СОЦИАЛНОТО СБЛИЖАВАНЕ ПРИЛАГАНИ В ДРУГИ СТРАНИ ОТ ЕС.	31
1. ВЕЛИКОБРИТАНИЯ	31
1.1. Галерия „Ort“	31
1.2. Aspire2Work („Стремеж към работа“).....	32
2. АВСТРИЯ	33
2.1. Център за обучение и консултации „EQUALIZENT“	33
2.2. Консултативен център „FREIRAUM“.....	34
2.3. Асоциация „ISOP“	35
3. БЪЛГАРИЯ	36
3.1. ПЪТЕШЕСТВИЕ ПРЕЗ ИНДИАНСКИТЕ ЗЕМИ	36
3.2. КАРИЕРЕН ОПИТ ЧРЕЗ ДОБРОВОЛЧЕСТВО	37
4. СЛОВЕНИЯ	38
4.1. БИЗНЕС ОБЩНОСТ KNOF.....	38
2. ЗАКЛЮЧЕНИЕ	40
ЧАСТ III: ПРЕДПРОЕКТНА ОЦЕНКА	ГРЕШКА! ПОКАЗАЛЕЦЪТ НЕ Е ДЕФИНИРАН.
1. SWOT Анализ.....	ГРЕШКА! ПОКАЗАЛЕЦЪТ НЕ Е ДЕФИНИРАН.
2. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И НАСОКИ	ГРЕШКА! ПОКАЗАЛЕЦЪТ НЕ Е ДЕФИНИРАН.

СЪКРАЩЕНИЯ И АКРОНИМИ

ДФЕС	Договор за функционирането на Европейския съюз
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЕРАLE	Електронна платформа за учене на възрастни в Европа
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
Км	Километър
КФ	Кохезионния фонд
Лв	Лев, националната валута на България
ОСП	Обща селскостопанска политика
ОСР	Обща стратегическа рамка
ПоМ	Програма от мерки
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
РВ	Регулиращи водохранилища
РДВ	Рамкова директива за водите
РИОСВ	Регионална Инспекция по околна среда и води
СВОМР	Стратегия за Водено от общностите местно развитие
СЕО	Стратегическа екологична оценка
€	Евро
SWOT	Анализ на силни, слаби страни, възможности и заплахи

ВЪВЕДЕНИЕ

Целта на настоящия доклад е да представи обобщение на всеобхватни проучвания и анализи, подпомагащи идентифицирането, изготвянето и развитието на водещи проекти в рамките на СВOMP. Докладът е предназначен основно за Сдружение „МИГ-Попово“, особено по отношение на изготвянето на инвестиционни проекти и внасянето им за финансиране по ПРСР 2014-2020 г. Докладът показва на аудиторията възможни начини за подход към проекти за иновации в областта на социалното сближаване и за координирането им чрез СВOMP.

Темата на проучването пряко кореспондира с хоризонталната цел на СВOMP: „Подобряване на капацитетът за действие на местната общност за справяне с местните предизвикателства и прилагане на социалните иновации като средство за преобразуване на местните услуги, чрез създаване на модел на партньорство, ориентиран към социалното приобщаване на уязвими групи“ и целта на мярка 22 „Насърчаване на социалното приобщаване и съхраняване на демографския потенциал за постигане на икономически растеж на територията на МИГ - Попово“, а именно: „Да доведе до положителна промяна в социално икономическото положение на територията, като например висока степен на заетост, по-ниска степен на бедност и по-голямо социално приобщаване“ от одобрената стратегия за водено от общностите местно развитие за територията на сдружение „Местна инициативна група - Попово“. Въвеждането на социалното приобщаване като хоризонтален подход за територията играе важна роля за превръщане на СВOMP в стратегически документ с потенциал да стимулира иновациите, да допринесе за здравословния и активен начин на живот на възрастните хора и да насърчава солидарността между поколенията. Проучването ще подпомогне процеса на оценка на стратегията по отношение на социалните иновации на територията на МИГ - Попово и ще подпомогне процеса на превръщане на партньорството в МИГ - Попово в платформа за социални иновации за справяне с предизвикателствата на демографските промени на територията .

Настоящият документ е изготвен през месец май-юни 2018 г., в резултат на интензивни дейности и обсъждания със заинтересовани страни. Докладът се състои от три отделни логически взаимосвързани части:

Част I: Общи данни, в които са представени социално-икономически дадености, включително културен и природен потенциал.

Културното, историческото и природно то наследство на територията на МИГ - Попово предлага голям потенциал за икономически растеж и увеличаване на заетостта, водещи до насърчаване на социалното сближаване. За да се използва този потенциал са необходими инвестиции, с помощта на които да се спре процеса на

влошаване на демографското състояние на територията. Необходима е подкрепа за стимулиране на развитието в областта на съвременното изкуство и култура, природа и забележителности, да се насърчи межкултурния диалог и да се повиши информираността на обществото по отношение значимостта на културното и природно многообразие, за да може да се използва от сегашните и бъдещите поколения..

Освен инвестиции за опазване на местното културно и природно наследство има належаща нужда и от повишаване на степента на участие на хората в изкуството и културата, и в опазване на природата. Необходимо е подкрепата да се насочи към мерки, които ще предоставят на местната общност по-голям достъп до местното изкуство, култура и природно наследство както физически, така и дигитално.

Част II: Предпроектна оценка, включваща анализи, насоки и заключения.

В нея са изложени основните стъпки, които следва да бъдат предприети при извършването на оценка на осъществимостта / предпроектна оценка на инвестиционни проекти.

Част III: Добри практики, в сферата на социалното сближаване прилагани в други страни от ЕС.

Независимо от факта, че ЕС като цяло представлява просперираща икономическа общност, налице са различия в състоянието и развитието на над 250-те региона в съюза. Именно премахването на тези несъответствия и предоставянето на гражданите на ЕС на равни възможности за достъп до качествено образование и обучение, за получаване на подходяща работа, за екологично чиста околна среда, за осигуряване на благоприятна бизнес-среда е основната цел на регионалната политика или както още се нарича политиката на сближаване. Основната идея на Европейския съюз е мирно сътрудничество между различните народи и нации. Държавите членки определиха общи задължения и цели в Договора от Лисабон. Една от основните цели на ЕС е да насърчава икономическото, социалното и териториалното единство, както и солидарността между различните му региони. Тази цел следва да бъде преследвана с европейската политика на сближаване, която създава уникален инвестиционен инструмент за всички региони. Политиката на сближаване е основната общоевропейска инвестиционна политика за работни места и растеж.

Екипът би искал да изкаже своята признателност за активното участие на представителите на МИГ - Попово, както и да изрази специални благодарности към множеството местните производители и частни лица, които предоставиха ценни разяснения за местната обстановка и решения за наблюдаваните проблеми.

МЕТОДОЛОГИЯ ЗА ИДЕНТИФИЦИРАНЕ И ОЦЕНКА

Изследването е проведено в рамките на споразумение за изпълнение на СВOMP № РД 50-142/21.10.2016 г. между Управляващия орган на ПРС 2014-2020 г. и Сдружение „Местна инициативна група – Попово“. Целта на проучването е Местна инициативна група ПОПОВО да се запознае и изведе добрите практики от успешни проекти реализирани на територията на България и ЕС. Обект на проучването са теми в областта на:

- идентифициране на добри практики на партньорство в областта на планирането и реализирането на политики за социалното сближаване;
- да се извърши анализ и оценка на различни практики, които могат да демонстрират включеност на неправителствения сектор в планирането на политиките за социалното сближаване.

Добрите практики могат да бъдат примерни инициативи, методи, дейности, проекти и т.н., с положително въздействие върху живота на населението на територията на МИГ-а.

Избраният инструментариум комбинира кабинетен анализ и дълбочинни интервюта, което позволява да се интегрират:

- външни и вътрешни оценки;
- субективни и обективни източници на информация.

Основанието ни да предложим въпросната комбинация от методи е убеждението ни, че в поръчаното изследване са налице интегрирани проблеми, а те изискват интегрирани решения. Ето защо смятаме, че избраното методологическо решение на комбиниране на кабинетен анализ със социологическо проучване на терен чрез дълбочинни интервюта е най-подходящото за изпълнение на поставените цел и задачи. Подобен баланс дава възможност да се интегрират силните страни и да се минимизират слабите страни от едностранчивото използване само на обективна или само на субективна информация.

Методологическата работа по проекта е реализирана на три основни етапа (кабинетен анализ, социологическо проучване и анализ на резултатите):

Кабинетен анализ (деск рисърч)

Екипът на проекта се запозна с редица документи, отнасящи се до изследването. Тук се включва преглед на документи, които очертават социалната и техническата рамка на заданието. Сред тях са проучени:

- *Закон за социално подпомагане;*
- *Закон за интеграция на хората с увреждания;*
- *Правилник за прилагане на Закона за социално подпомагане;*
- *Правилник за прилагане на Закона за интеграция на хората с увреждания*

Проучени са също и: Кодекс за социално осигуряване, Кодекс на труда, Закон за насърчаване на заетостта. Използвани са публикации, статистики и изследвания на Националния статистически институт и Агенция па заетостта.

Социологическо проучване.

Избраният метод е дълбочинно интервю. Дълбочинното интервю обикновено се използва, когато трябва да се получи информация за мнението на експерти по определени въпроси. Експертите са специалисти с много висока степен на информираност в някаква област. Поради различни причини те имат натрупан управленски и административен опит и знания и могат да дадат оценки и мнения по интересуващите ни социално-икономически явления и процеси. Обикновено експертите се подбират типологично, т.е. целенасочено и преднамерено, без да се прилага принципа на случайния подбор.

Анализ и обобщение на получените резултати от социологическото проучване и кабинетния анализ.

В обобщен вид документалният анализ заедно с анализа на интервютата (класифицирането и ранжирането на установените нагласи, обобщението на мненията за социалните услуги, предоставени от държавата, общината и МИГ „ПОПОВО“, идентифицирането на основните проблеми и извеждането на добри практики) са емпиричната база за извършване оценка на проблемите и идентифициране на потребностите на населението, за идентифициране на добрите практики.

Част I: Общи данни

РЕЗУЛТАТИ ОТ КАБИНЕТНИЯ АНАЛИЗ

Новата СВОМР на Сдружение „МИГ-Попово“, налага подобряване на координацията и обвързването на различни политики и национални стратегии, включително на политиката и стратегията за балансирано и устойчиво регионално развитие, с цел постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ икономически растеж, който да отговори на съвременните глобални предизвикателства пред развитието на региона. Стратегията свързва интелигентния растеж с въвеждане на нови технологии и иновации, както и с добре образовани и конкурентоспособни човешки ресурси на пазара на труда.

В условията на финансова и икономическа нестабилност и демографска криза за много от страните в Европа, за България и в частност Община Попово значимост придобива въпросът за устойчивост на социалната политика и за намиране на нови решения в сферата на социалните дейности, които да допринесат за растеж и за повишаване на качеството на живот на хората. Важна роля в тази насока има създаването и внедряването на иновации и използването на иновативни подходи в справянето с възникнали проблеми.

Политиката на сближаване насърчава интегрираните и местно ориентирани подходи за подобряване на икономическото, социалното и териториалното сближаване, като същевременно признава ролята на устойчивото градско развитие за постигането на общите цели на ЕС. За да се осигури по-голяма гъвкавост при адаптирането на предоставеното финансиране от ЕСИ фондовете спрямо териториалните потребности, за програмния период 2014—2020 г. бяха въведени нови и усъвършенствани механизми за постигане на целите, по-конкретно „Интегрирани териториални инвестиции“ (ИТИ) и „Водено от общностите местно развитие“ (ВОМР).

През настоящия период почти 9 на сто от бюджета на политиката на сближаване (около 31 млрд. евро) са отпуснати за интегрирано териториално и градско развитие, като ЕФРР има най-голям принос (25,5 млрд. евро), а останалите средства са от другите фондове на ЕСИ. Над половината от общата сума се предоставя чрез новите териториални инструменти. Като цяло, новите териториални разпоредби се използват в около 150 програми за създаване на по-добри връзки между местните стратегии и тематичните цели, определени в програмите.

Обосновката за прилагане на интегрирани, местно ориентирани подходи се отнася за териториалната интеграция, тематичната интеграция, съчетаването на различни финансови ресурси или за институционалното познание.

Визията и целите МИГ-ПОПОВО са формулирани в контекста на следните основополагащи и целеполагащи постановки:

- превръщане на района в по-атрактивно място за живеене и работа чрез подобряване на транспортната свързаност, повишаване на трудовата заетост, нивото и качеството на образованието, на услугите и съхраняване на природното им равновесие и културната им идентичност;
- съчетаване на икономическите цели в развитието, с опазването на качествата на околната среда;
- свързването на екологичните, ландшафтните и културните ценности на регионите и разглеждането им като добавена стойност на развитието;
- изясняване на степента на уязвимост на региона пред предизвикателствата на глобализацията, демографските промени, климатичните промени, енергийната зависимост;
- насърчаване и подкрепа за развитие на икономика на знанието и иновациите;
- постигане на свързаност на селата чрез подобряване на транспортната и другите инфраструктури, които гарантират достъп до здравеопазване, образование, високоскоростен Интернет и енергийни мрежи;
- използване на трансграничното, транснационално и междурегионално сътрудничество като влиятелен инструмент за решаване на регионални и местни проблеми с широк спектър – от въпроси на ежедневно пътуване до опазване и подобряване на околната среда;

Желаният резултат ще се постигне чрез многоаспектни действия, насочени в един фокус – сближаване. Сближаването се разбира като намаляване на неравенствата (икономически и социални) и като реализиране на по-добра свързаност (функционална и пространствена). Сближаването предполага намаляване на неравенствата, но запазване на различията и идентичността, които се оценяват като конкурентни предимства.

Сближаването има три аспекта – икономическо, социално и териториално сближаване. Първият аспект – икономическото сближаване, означава намаляване на разликите в основните показатели за икономическо развитие на трите нива – европейско, национално и вътрешно регионално. Основните двигатели на икономическо развитие са: конкурентоспособност, стимулиране на иновациите и икономика на знанието.

Вторият аспект - социалното сближаване е пряк резултат от икономическото и се изразява в общо повишаване на стандарта на живот (заетост, доходи, потребление, екология) и качеството на човешкия ресурс (образование, здравеопазване, социални услуги, култура). И тук стремежът е към намаляване на разликите в социалната сфера.

1. Население, социална сфера и пазар на труда

Третият аспект – териториалното (пространствено) сближаване визира всички форми и мащаби на сътрудничество (трансгранично, междурегионално и транснационално), водещи до взаимна изгода за районите и страните. То включва и интегрирано развитие на градовете, и свързването им в мрежи на сътрудничество, както и съхраняване на природното и културно богатство и идентичността. Териториалното сближаване е свързано и с реализирането на физически елементи за по-голяма пространствена свързаност, включително всички видове линейни инфраструктури.

Демографската структура на населението е подчинена на установилите се през последните години общи тенденции за страната - намаляване на броя на населението, застаряване на населението, ниска раждаемост, намаляване броя на сключените бракове, отрицателен естествен прираст и засилени миграционни процеси.

В представената таблица са посочени данни за основни показатели, характеризиращи демографското развитие.

Данни за населението

Показатели	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.	2015 г.
Население - общо	28 441	28 065	27 688	27 225	26 634
мъже	13 779	13 596	13 414	13 165	12 856
жени	14 662	14 469	14 274	14 060	13 778
Под трудоспособна възраст	3 952	3 906	3 935	3 863	3 797
В трудоспособна възраст	16 469	16 349	16 094	15 719	15 318
Над трудоспособна възраст	8 020	7 810	7 659	7 643	7 519
Сключени бракове	78	70	63	85	82
Бракоразводи	38	34	36	42	37
Естествен прираст	-311	-322	-251	-309	-372
Живородени	261	227	244	204	201
Умрели	572	549	495	513	573
Умрели деца под 1 година	1	1	1	2	-
Механичен прираст - общо	-82	-54	-126	-154	-219
Заселени - общо	354	370	334	345	436

Изселени - общо	436	424	460	499	655
Възrastови съотношения в проценти					
0 - 14/15 - 64	20.1	20.5	20.9	21.0	21.1
65+/15 - 64	34.6	35.7	36.4	37.5	38.2
0 - 14, 65+/15 - 64	54.7	56.1	57.2	58.5	59.3
65+/0 - 14	172.1	174.1	174.4	178.7	180.9
60 - 64/15 - 19	153.2	158.2	163.5	169.6	164.0

Източник: Национален статистически институт, 2017 г.

Открояващи се тенденции:

- Общият брой на населението в общината намалява константно, като разликата между 2011 г. и 2015 г. е 6,4 на сто;
- Продължава минималното намаляване на населението при мъжете и жените и се забелязва, че броят на жените надвишава този на мъжете през годините, обхванати от статистиката;
- Спада броят на населението в подтрудоспособна възраст, в трудоспособна възраст и в над трудоспособна възраст;
- В процентно отношение, през 2015 г. спрямо 2011 година, населението в трудоспособна възраст е намаляло с приблизително 7 на сто, населението в над трудоспособна възраст е намаляло с 6,2 на сто, а населението в под трудоспособна възраст се е свило с 3,9 на сто;
- Най-голям се запазва броят на населението в трудоспособна възраст, следван от населението в над трудоспособна възраст и най-малък е броят на населението в под трудоспособна възраст;
- Естественят прираст продължава да бъде отрицателен, среднестатистически всяка година населението в Попово намалява с 313 души;
- Коефициентите за възрастните отношения се влошават. Ясен пример е отношението 0-14,65+/15-64, което показва, че през 2015 г. общият брой на населението в под и над трудоспособна възраст е достигнал почти 60 на сто от броя на населението в трудоспособна възраст. Това е индикатор, че върху населението в трудоспособна възраст ще пада все по-голяма тежест в бъдеще. Единственият коефициент, бележещ подобрение е 0-14/15-64, който се е повишил с 1 на сто между 2011 г. и 2015 година;

- При броя на заселените се наблюдава покачване от 2013 г. нататък, а при броя на изселените ръстът стартира през 2012 г. Данните показват, че през 2015 г. е имало най-голям брой заселени и най-голям брой изселени;

- Механичният прираст е отрицателен, като през последните три години стойността му се влошава.

Общото наблюдение е, че населението в общината намалява по всички показатели. Върху населението в трудоспособна възраст пада все по-голяма тежест. Налице е процес на демографско остаряване.

Образователната структура на населението в общината като цяло е близка до тази в страната, но има сериозни различия между образователната структура на селското и градското население. Делът на висшистите в град Попово е 18 на сто и е близък до дела на висшистите в национален мащаб (20 на сто), а в селата е едва 4,2 на сто. Делът на завършилите средно образование в града е над средния за страната 50,9 на сто срещу 43,4 на сто за страната, докато техният дял в селата е едва 28 на сто.

По данни на Агенция по заетостта икономически активното население на територията на МИГ-Попово през 2017 г. е 14 740,00 души. Респективно, коефициентът на икономическа активност за 2017 г. съотношението между броя на работната сила и населението на 15 и повече навършени години е 57 на сто - по-висок от средния за страната 54 на сто.

По-долу в табличен вид са представени основни данни за пазара на труда, в т.ч. безработицата за периода 2014-2016 г.

Активно население в община попово

Попово	Общо			В т.ч. в градовете		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Общо	25 706,00	12 412,00	13 294,00	14 218,00	6 813,00	7 405,00
Под трудоспособна възраст	3 658,00	1 919,00	1 739,00	1 974,00	1 043,00	931,00
В трудоспособна възраст	14 740,00	7 904,00	6 836,00	8 720,00	4 557,00	4 163,00
Над трудоспособна възраст	7 308,00	2 589,00	4 719,00	3 524,00	1 213,00	2 311,00

Основни показатели в сферата на безработицата

Показатели	2015 г.	2016 г.
1. Регистрирани безработни лица общо, брой	1 877	1 628

2. Ниво на безработица, %	16,2	14,1
3. Разкрити нови работни места	244	285
в т.ч. на първичен пазар	115	130
в т.ч. по програми и мерки за заетост	129	155
в т.ч. по ОП "РЧР"	64	94
4. Брой сключени договори с работодатели по Мерки, Програми и ОП "РЧР"	41	40
5. Брой безработни лица, включени в заетост по Мерки, Програми и ОП "РЧР"	83	106
в т.ч. по мерки за заетост	19	12
в т.ч. по ОП "РЧР"	64	94
6. Брой безработни лица, включени в	35	21
7. Брой заети лица, включени в обучение	0	0
8. Образователна структура на безработните лица:		
с висше образование	138	123
със средно специално и професионално образование	748	667
със средно общо образование	91	70
с основно и по-ниско	900	768
9. Структура по пол на безработни лица:		
- жени	990	845
- мъже	887	783
10. Брой продължително безработни лица	914	854
12. Безработни лица с намалена работоспособност	96	87

Източник: Информационен бюлетин на ЦУ на АЗ, 2017 г.

Данните очертават следните тенденции:

- Очертава се тенденция на намаляване на безработицата;
- Увеличава се броят на разкритите нови работни места;
- Основният дял на ново разкритите работни места е бил от програми за заетост, а не от първичен пазар, което би могло да предполага неустойчива тенденция в разкритите работни места. Дори разкритите от фирмите работни места в някои случаи са подпомогнати от ОПРЧР. Изводът, който може да се направи, е, че местната икономика до голяма степен разчита на външно подпомагане за осигуряване на

работни места. Това означава, че при липса на безвъзмездно финансиране, безработицата в общината би се увеличила допълнително;

- Най-малък е броят на безработните с висше образование, докато делът на безработните с основно и по-ниско образование е почти половината от всички регистрирани безработни – 47 на сто;

- От безработните лица, над 52 на сто са продължително безработни, като този индикатор е влошен в сравнение с предходната година, когато продължително безработните лица са били 48,7 на сто. Това може да означава, че тези хора освен с ниско образование, нямат или са загубили трудови навици, което прави задачата за намирането на работно място за тях изключително трудна.

Реализирани са следните програми за заетост в общината:

- НП „Активиране на неактивните лица“;
- НП „Възстановяване и опазване на българската гора“;
- НП „Заетост и обучение на хора с трайни увреждания“;
- НП „КЛИО“, НП „Помощ за пенсиониране“;
- Програма „Старт на кариерата“;
- Регионална програма по заетостта;
- НП „Асистенти на хора с увреждания“.

Основният доставчик на социални услуги на територията на МИГ-Попово е община Попово. С изключение на услугата домашен социален патронаж, социалните услуги са съсредоточени в гр. Попово и с. Медовина. Услугите с по-голям териториален обхват се предоставят по проекти, при което основен проблем са прекъсванията в тяхното предоставяне и недостатъчната устойчивост.

На територията функционират следните специализирани институции:

- Дом за деца, лишени от родителска грижа, гр. Попово. Домът е разкрит през 2000 г. и към 2010 г. има капацитет от 57 места и численост на персонала – 24 служители. Институцията е делегирана от държавата дейност с годишен стандарт на издръжка на едно място за 2010 г. от 6106 лв. През 2011 г. е приключен проект по ОП „Регионално развитие 2007-2013 г.“ на стойност 1 408 677 лв. за саниране и преустройство на сградния фонд.

Към общинската администрация функционират и следните звена:

- Звено "Дом за възрастни с умствена изостаналост и защитени жилища", с. Медовина - това е единствената специализирана институция с такава насоченост в област Търговище, капацитет 50 места., също така действа и услугата Защитено жилище за възрастни хора с умствена изостаналост, с. Медовина – 2 бр., капацитет 18 лица;

- Звено "Заведение за социални услуги" с функциониращ Център за социална рехабилитация и интеграция (ЦСРИ) – гр. Попово - работи от 2008 г., с капацитет от 50 места. Предоставя комплекс от социални услуги за деца и възрастни, при които има нужда от: двигателна и психологична рехабилитация, социална рехабилитация и интеграция, трудотерапия, работа с роднини за, изготвяне и осъществяване на индивидуални програми за социално включване за с увреждания. Сградата е новоремонтирана и газифицирана.

Общината има опит и с предоставянето на следните социални услуги:

- Домашен социален патронаж – мобилна услуга с доставчик: община Попово – доставка на храна по домовете, с капацитет 400 места, предоставя се на територията на гр. Попово и 15 села;

- Социален асистент – мобилна услуга с доставчик: община Попово по НП „Асистенти на хора с увреждания“, обхват 20 населени места;

- Домашен помощник – мобилна услуга с доставчик: община Попово по ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013 г. – проект „Грижа в семейна среда за самотно живеещи хора и хора с увреждания“

- Нова социална услуга „Център за настаняване от семеен тип“ за лица с умствена изостаналост стартира от 21.02.2014 г., във връзка с реализирането на проект „Преодоляване на социалното изключване на лица с умствена изостаналост чрез създаване на ЦНСТ в община Попово“, Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, Капацитетът на центъра е 12 лица, място на предоставяне на социалната услуга - с. Медовина община Попово.

Дирекция „Социално подпомагане“, гр. Попово има опит с предоставяне на услугата „Личен асистент“ по НП „Асистенти на хора с увреждания“ и ОП „Развитие на човешките ресурси 2007-2013 г.“, която също е мобилна и се предоставя по домовете на потребителите.

2. Общи данни, в които са представени културно-исторически и природни дадености.

2.1. Местни културно-исторически забележителности и събития.

Най-ранният писмен документ, в който се споменава Попово, датира от 1555 год., а за град е обявен през 1883 год. В община Попово са регистрирани над 40 селищни могили

и праисторически терасни селища, повече от 70 надгробни могили, най-голямата от които в с.Звезда и над 50 антични и средновековни крепости и останки от селища. Сред най-известните и важни по значимост са:

- **Късноримската крепост и град „Ковачевско кале”** -Тя се намира на около 7 км западно от центъра на Попово, в непосредствена близост до съвременния път Попово - Бяла. Самият град заедно с мощната крепостна стена_е построен между 308 и 324 г. сл. Хр. по време на съуправлението на императорите Лициний I и Константин I Велики, а зидовете на крепостната стена са с дебелина 3,20 м. Вътрешната територия на града обхваща малко над 40 дка.



Укрепителната система е снабдена със 17 издадени пред стената кули, разположени почти симетрично по цялата дължина. В момента (2012 г.) по проект на Община Попово финансиран със средства от Оперативна програма „Регионално развитие” (2007-2013г.) се изгражда цялостната инфраструктура на обекта: паркинги, ВиК, електрификация,

посетителски център, частична реставрация и консервация на разкритията и множество туристически атракции.

Археологическият обект се представя като една от трите най-известни и значими антични крепости в Северна България редом с Античен град-Нове Свищов и Царевец;

- **Исторически музей - Попово** - експозицията му по структура, пълнота и начин на представяне е сред най-добрите в България. Организираното проучване на миналото на Попово и района започва през 1927 г., когато в града е основано Археологическо дружество. Със събраните от него, предимно археологически паметници през 1929 г. в отстъпен от Общината дюкян е подредена експозиция. Тя



просъществувала за кратко и старините били пренесени и са съхранявани в местното читалище „Св.св. Кирил и Методий“. В приземния етаж на същото на 8 септември 1957 г. е открита музейна експозиция, проследяваща историята на Поповския край от древността до средата на XX век. През 1978 г. е уредена нова експозиция, но вече в сградата, в която музеят се намира и днес. Тя е строена в 1883 г. за околийско управление, от 1920 г. в нея е настанена новооткритата Поповска гимназия „Христо Ботев“. Предоставена е на музея през 1975 г. От 1991 година читалищната музейна сбирка е със статут на Общински исторически музей. Сегашната му експозиция е открита на 2 март 1995 г. Разположена е върху площ от 350 кв.м. Музейният фонд включва близо 30 000 единици, от които в експозицията са изложени близо 2500.



двор

и гробове на свещеници, ктитори и загинали руски войници през лятото на 1877 г.

• **Тракийска куполна зидана гробница** от края на IV век преди Христа, намираща се в землището на село Гагово, в близост до пътя за град Опака. Тя отстои на около



700 м в северна посока от покрайнините на село Гагово. Изградена е по нареждане и за целите на висш гетски тракийски аристократ в края на IV век преди Христа. Гробницата, разкопана през 2009-2010 г., представлява монументален архитектурен комплекс, състоящ се от две кръгли камери, обща правоъгълна предгробна камера, дромос (коридор) и едно допълнително правоъгълно

помещение. Двете кръгли камери имат обща връзка, осъществявана чрез вход, затварян с двукрила каменна врата. Отделно всяка от камерите има свой допълнителен излаз към общото предгробно помещение. Гробница с подобно двукамерно планово-архитектурно решение не е известна до сега от територията на България. Мястото засега не е социализирано за посещение и няма изграден туристически маршрут до него, но достъпът е напълно свободен.

- **Руският паметник** е разположен северно в покрайнините на града. Над него са погребани в братска могила руските войници, загинали в тежките и кръвопролитни сражения при село Светлен през лятото на 1877 г. Първоначално в същата местност е имало два или три паметника, изработени от камък.

С течение на времето неподдържаните паметници започват да се рушат и почти се обезличават. През 30-те години на 19 в. ученици от Поповската гимназия с помощта на градската община подновяват единия от двата паметника. Засаждат хвойни



и липи и го оградят. Вторият постепенно се

разрушава и мястото му, където точно се е намирал потъва в забвение. Запазеният и ремонтиран през 1993г паметник с каменен постамент и чугунен пилон има надпис: "Тук са погребани руски войни, убити в Руско-турската освободителна война 1877-1878 г.". Старият текст преди ремонта е гласял: "В памет на падналите руски братя в боевете край Попово през Освободителната война 1877-1878 г."

За честването на 100-годишнината от Руско-турската война около Руския паметник е изграден мемориален комплекс с подходи, стълбища, площадки, места за отдих и много дървета и храсти. Комплексът сега не е в добро състояние, но по стара традиция от това място с тържествена литургия и поднасяне на венци започват мероприятията посветени на Освобождението в града. През 1956 г. монументът е обявен за паметник на културата.

- **Летният театър на Попово** е едно уникално за региона амфитеатрално съоръжение, изградено върху мочурливо място, което е било превърнато в миналото в

сметище за централната част на града. Съоръжението е открито официално на 7 май 1966 г., съчетаващо в себе си киносалон под открито небе, театрална сцена за публични изяви и концерти с гримьорни и съблекални и миниигрище за футбол на малки вратички. Неизползван и почти изоставен без поддръжка, Летният театър се връща към нов живот след отдаването му през 1991 г. на концесия на частен предприемач от града и след основния ремонт, извършен през 2006 и 2007 г. Възстановени са сцената, местата за зрителите, отводняването на прилежащия терен, заведението към комплекса и други. Той е оборудван с модерна и мощна озвучителна система с 20 Kw мощност, разполага и с ефектно сценично осветление. Сцената е една от най големите в сравнение с подобни външни сцени в страната. Летният театър разполага с 3500 седящи места и общ капацитет 5000 души.

Многобройни са изявите на художествените колективи от община Попово, както в общински, така и в национални и международни културни събития (танцов състав „Северняци“, танцова Формация „Чар“, Студио за класически и съвременни танци, певческо вокално трио „Агра“, вокална певческа група „Антола“, кръжок по художествено слово и детска певческа група). Художествени колективи за автентични песни и обичаи има към селата Садина, Светлен, Славяново, Кардам и др.

Богат е културният календар на община Попово, включващ Национален кинофестивал за операторско майсторство “Златното око”, Национален фестивал за алтернативното кино “Мини-филм”, Капански събор “Здрав корен-жив дух” в с.Садина, Беломорски събор в с.Светлен, юбилейни чествания на народните читалища, Фестивал на етносите, Майски културни дни, народни събори по селища, Празник на гр.Попово и други.



- Официален празник на Попово е 10 юни. Обявен е за Празник на Попово на 29 декември 1998 г. На тази дата през 1883 г. с княжески Указ № 426 по предложение на управляващия Министерството на вътрешните дела селото Попово се преименува в „градец Попово“. На този ден се провежда и тържествената сесия на общинския съвет, на която се

определят и награждават заслужилите и почетните граждани на Попово. Пазарен ден (или „малкия околийски празник“, както го наричат местните) за поповска община и за град Попово е петък. Символичен ден за града, в който по стара традиция голяма част от селското население посещава Попово за пазар и развлечения.

- Кинофестивал за операторско майсторство „Златното око“ провежда се в памет на родения в Попово кинооператор Димо Коларов на всеки две години през месец май.

- Национален фестивал на алтернативното кино „Мини филм – Попово“ се провежда през месец май, през една година, обикновено нечетна, като е предназначен за всички любители на камерата, като цели да представи най-интересната продукция, създадена от непрофесионални киноклубове и кинолюбители на определена тематика.

- Фестивал за стари градски и шлагерни песни „Спомени в песни“ – провежда се всяка година през месец май с участие на певци и групи от Североизточна България.

- „Попово в миналото“ – научни конференции, посветени на миналото на Поповския край, организирани от градския исторически музей, обикновено веднъж на четири или пет години с участници от цялата страна. През есента на 2009 г. започна нов цикъл от научни конференции под наслов „Попово – минало и бъдеще“.

- Поповски русалски панаир – един от най-известните панаири в Североизточна България, добил отново тази своя популярност след 1989 г. Продължава една седмица, съпътстван с множество изяви и културни прояви и огромен брой най-различни сергии и панаирни атракции. Провежда се през „Русалийската неделя“ (седмица), започваща с празника на Свети Дух – първият понеделник след Петдесетница (50 дни след Великден). Началото на панаира е поставено в първото десетилетие на 20 век с освещаването на един извор, смятан за лековит, намиращ се на територията на днешната Градска градина. Това е едно от трите събития, заедно с Коледа и Великден, събиращо разпръснатите се в България и по света поповчани отново в техния роден град.

- „По стъпките на четата на Таньо Войвода“ – тържества, провеждани всяка година на 1 и 2 юни, посветени на геройския път на четата на Таньо Стоянов, съвпадащи с финала на този поход на Керчан баир до село Априлово.

- Срещи на ветераните от войните – организират се периодично, през няколко месеца и се ръководят от служител на общинската администрация на Попово.

- Йордановден – на 06.01.2009 г. бе възстановена традицията на ритуала „хвърляне на кръста“ в езерото, намиращо се в двора на пожарната.

2.2. Местни природни забележителности.

Природните забележителности представляват редки, красиви и ценни в научно, културно или естетическо отношение природни обекти запазени в своя най-естествен вид и форми. Тези природни обекти могат да бъдат както от живата природа, така и от неживата природа. Към конкретния обект, се включва и природната обстановка, в която той съществува. На тези площи се забраняват дейности, които могат да нарушат тяхното естествено състояние или да намалят естетическата им стойност.



Водопад "**Пиринешки джендем**" се намира на приток на Голяма река (Биюкдере) между селата Пиринец и Иванча (община Попово). Това е най-високият водопад в района - 34 метра, като в близост има още няколко по-малки каскади. До него се стига като с автомобил се паркира на пътя до указателна табела "Водопад - 50м", от където след кратко слизане се стига до реката и дървена беседка. От там се тръгва по левия бряг и след малко се стига над водопада, където има построена обзорна площадка. За да се слезе в подножието му, се продължава по левия бряг; следва стръмно слизане през гората, след което като се стигне дъното на дерето, се прави обратен десен завой и се следва

пътеката до самия водопад. Мястото е трудно проходимо и има опасност от падащи камъни.

На близо се намира и по-малкия **"Златен водопад"**, чието име е дадено заради цвета на скалите, от които се излива. На около километър след табелата за "Пиринешки джендем" непосредствено преди село Иванча има отбивка с указателни табели. Влиза се по черен път в облагородена туристическа местност покрай река "Голяма река". В местността има тепавица ("перило") както и множество места за отдих.



Градска градина – Попово.

Идеята за създаването ѝ се ражда в началото на 20-ти век – 10 октомври 1902 г. от членовете на новосъздаденото поповско туристическо дружество "Сакар тепе", но те не успяват да я реализират. Подета е от колоездачното

дружество, което на 28 юли 1907 г. получава от Общинския съвет 4 дка общинска мера в местността Дьоллюк, в югоизточната част на града, до жп линията за изграждане на колодрум, с който се поставя и началото на самата Градска градина. През 1908 г. по време на изкопни работи за добиване на пясък в местността Крушаците, граничеща със земята отредена за Градска градина бликва изворна вода от изкопите. Мястото, провъзгласено за "Аязмо" с лековита и свята

вода и осветено през лятото на същата година от няколко свещеника, става притегателно за болни и здрави хора от всички краища на България и поставя началото и на Поповския русалски панаир.

Постепенно със средства на Общината започва подмяната на естествената растителност в парка с декоративни дръвчета, храсти, цветя и оформянето на алеите и пътеките, а от 1914 г. в Градската градина има вече и щатен градинар. През 1940 г. в градината се построява модерен цветарник и разсадник.

Градската градина навлиза сериозно в културния живот на поповчани. Там се извършват неделните разходки, празниците, колоездачните състезания, а по-късно след построяването на стадиона и футболните мачове. Градината се



превръща в място за срещи, показване на новите модерни европейски тоалети, трапези в празничните дни и др. Имало е и музикален оркестър, който предавал романтично настроение.

Постепенно планирана, променяна и поддържана, тя се превръща в любимо място за отдых, празници и спорт, а в по-ново време се увеличават и зелените и площи на изток и север, стигащи почти до язовир "Каваците".

И днес Градската градина е любимо място за почивка и разходка на малки и големи по сенчестите ѝ алеи. В нея функционират детска площадка с люлки и пързалки, две чешми, шадраванче, закрити беседки, малко лятно кафе, а от лятото на 2007 г. и модерен комплекс с обновен открит плувен басейн, кафе-бар с ресторант.

Част II: Предпроектна оценка

СВОМР на Сдружение „МИГ-Попово“ кореспондира с обективните дадености на територията и нагласите на населението като поставя акцент върху:

- дейности за повишаване на конкурентноспособността на земеделските предприятия/производители;
- дейности за диверсификация към неземеделски дейности на земеделските производители (към селски туризъм, занаяти) както и диверсификация на съществуващите услуги и икономически дейности ;
- дейности за подобряване на жизнената среда, услугите за населението;
- дейности за съхранение и оползотворяване на природното и културното наследство на територията.

На база данни от проведено представително изследване сред населението се налагат следните изводи, имащи отношение към приложимостта на различни добри практики на територията на Сдружение „МИГ-Попово“.

Нагласата на местната общност утвърждава категорично аграрна визия за развитието на общината и през новия програмен период за прилагане на СВОМР 2014-2020 г. на територията на община Попово. Изследването регистрира представата, че селското стопанство е една от най- печелившите и перспективна за развитие дейност, особено в контекста на достъпа до европейски средства, включително директни субсидии. Изследваните са практични и потвърждават, че развитието на туризма като допълваща, диверсифицираща дейност е сред приоритетите на населението на територията.

Изследването очертава няколко тематични области за прецизна интервенция:

- Намаляване на основните дефицити на местната среда свързани с увеличаване на възможностите за работа, увеличаване на възможностите

възможностите за културни мероприятия, спортни занимания, и достъп до нови модерни придобивки в сферата на медицината и образованието, които очевидно са важни за разбиване на чувството за изолираност и обратно на това създават чувство за свързаност с „големия свят“;

- Подчертани действия за повишаване на конкурентноспособността на земеделските предприятия, създаване на нови уникални продукти и др.
- Действия и дейности за диверсификация към неземеделски дейности на земеделските производители (към селски туризъм, занаяти) както и диверсификация на съществуващите услуги и икономически дейности.
- Осигуряване на обемна и навременна информация за насърчаване на икономическата инициатива, която включва информация за достъп до финансови средства, техника и оборудване, бизнес и маркетингови консултации с практична ориентираност съобразно конкретни идеи, обучения за максимално нови технологии.

1. SWOT Анализ

Силни страни	Слаби страни
Прилагането на териториален подход - основава се на разбирането, че се изисква планиране и практическо прилагане на СВОМР, която взема предвид местната околна среда и местните ресурси за всеки отделен район.	Влошена възрастова структура, големи дялове на зависимо възрастно население, нуждаещо се от социални и здравни услуги.
Добре функциониращи местни публично - частни партньорства	Влошена образователна и квалификационна структура на селското население.
Наличие на културно-исторически и природни дадености.	Недостатъчна диверсификация на неземеделските икономически дейности.
Наличие на изграден капацитет в публичния сектор за осигуряване на	Необходимост от разширяване на инфраструктура с цел социални дейности, включително отдих и туризъм.

<p>инвестиции чрез проекти с европейско финансиране.</p> <p>Наличие на специфични традиционни събития, които могат да представляват интегрирана територията – като икономика, култура, социално общуване.</p>	
Възможности	Заплахи
<p>Възможност за прилагане на многосекторен подход при планирането и прилагането на СВОМР - взаимно сътрудничество между представителите на различните сектори на местно равнище (икономически, културни и свързани с околната среда)</p> <p>Възможност за прилагане на иновативни подходи за използване на местните ресурси - развитие на ресурси, които са неизследвани, пренебрегвани, или подценявани до този момент в съответната територия, популяризиране на местните ресурси по нов начин, създаване на нови продукти, внедряване на нови процеси, намирането на нови пазари</p> <p>Възможности за повишаване на квалификацията и професионална ориентация: нови възможности за възрастни и младежи.</p> <p>Подобрени възможности за достъп до услуги и ресурси на максимален брой уязвими деца, лица, групи и общности</p> <p>Политики за подкрепа на равенството между половете.</p>	<p>Бързо нарастващ отрицателен естествен прираст в резултат на влошената възрастова структура, ограничен капацитет за самовъзпроизводство.</p> <p>Климатични промени – повишена уязвимост от екстремни явления и необходимост от адаптация.</p>

2. Заключение и Насоки

Постигането на целите на стратегията е в рамките на следващите години да се подобри качеството на живота и жизнения стандарт на рисковите групи и общностите в неравностойно положение. Такива цели са:

- Подобрени възможности за достъп до услуги и ресурси на максимален брой уязвими деца, лица, групи и общности;
- Развиване на иновативна и качествена система от социални услуги в подкрепа на интегритета на семейства и общности на територията на МИГ - Попово;
- обхващане на пръснати рискови групи чрез развитие на мобилни услуги .

Благодарение на дейността на експертите МИГ-Попово в община Попово, се постига много добро взаимодействие между представителите на различни сектори за постигане на общи цели за развитие на територията. Така например са наблюдавани и оценени като добра практика съвместните действия между местни производители, търговци и туристическия сектор за маркетинг на съответните местни продукти.

Концепцията за развитие на туристически услуги и атракции като допълваща дейност, диверсифицираща основния за територията бизнес, е напълно съответстваща на състоянието на отрасъла, наличните ресурси и съществуващите обществени нагласи и ще спомогне за постигане на целите на мярка 22 „Насърчаване на социалното приобщаване и съхраняване на демографския потенциал за постигане на икономически растеж на територията на МИГ - Попово".

В бързо променящия се динамичен свят, управляван от технологиите, хората трябва да имат достъп до възможности за непрекъснато осъвременяване и подобряване на своите умения, както и за придобиване на нови такива. Това е от жизненоважно значение не само, за да имат възможност да запазят своите

работни места и да се развиват в кариерата, но и за повишаване на производителността и конкурентоспособността на икономиката на общината.

За тази цел, хората на възраст 25 - 64 години трябва да участват в продължаващо обучение. Необходими са по-значителни усилия за насърчаване на възрастни хора с ниска квалификация да участват в обучението, тъй като делът на хора само с основно образование е по-голям, отколкото в други градове. Тъй като такива хора са най-малко склонни да се обучават, тяхното привличане представлява особено предизвикателство.

Препоръчително е да се разработят свързана поредица от целенасочени действия, които да проправят „път“ за подпомагане на възрастни хора с ниска степен на умения или квалификация. Целта е да им бъде оказана помощ при подобряване на тяхната грамотност, математически и цифрови умения и при придобиване по-широк набор от познания чрез повишаване на тяхната квалификация. На всеки от тях може да се предложи:

- оценка на уменията за идентифициране на съществуващите умения и потребности от повишаване на квалификацията;
- предлагане на подходящо образование или обучение въз основа на това;
- възможности за узаконяване и признаване на придобитите умения.

Тези три стъпки трябва да бъдат придружени от мерки за популяризиране и подкрепа.

Младите хора представляват едно от най-големите богатства. Икономическата криза засегна младежите особено тежко. Тя увеличи значително различията между хората с повече възможности и тези с по-малко възможности. Някои от тях се изключват все повече от социалния и граждански живот и което е още по-лошо - доста от тях са изложени на риск от оттегляне, маргинализация и дори радикализация. Ето защо е необходимо да се увеличат полагащите усилия за да подобрят възможностите за наемане на работа, интегриране на пазара на труда и включване и участие в обществения живот на младежите. Пред опасността от нарастващо социално-икономическо разделение, политиката на местно ниво трябва да продължи да се справя с дълбоко заложените социални проблеми, пред които са изправени много млади хора. Необходими са устойчиви решения за намаляване на безработицата сред

младежите, за засилване на социалното им приобщаване и за предотвратяване на силната радикализация. Това изисква по-системно сътрудничество в редица политики на регионално и местно равнище по отношение на заетостта, образованието, обучението и социалната политика, както и културата, спорта и здравеопазването.

Провеждането на политики за подкрепа на равенството между половете е често от хоризонталните политики на ЕС.

Равенството между половете е основен елемент от наскоро приетия Европейски стълб за социалните права, който гласи, че „равнопоставеността на третиране и възможностите между жените и мъжете трябва да бъдат гарантирани и насърчавани във всички области“.

Стратегическият ангажимент на Комисията за равенство между половете за 2016—2019 г. определя 5 приоритетни области: увеличаване на участието на жените на пазара на труда и равна икономическа независимост за жените и мъжете; намаляване на разликите в заплащането между жените и мъжете, както и разликите в пенсиите като по този начин се води борба с бедността на жените; насърчаване на равенството между жените и мъжете при вземането на решения; борба с насилието въз основа на пола; защита и подкрепа на жертвите на това насилие и; насърчаване на равенството между половете и правата на жените в целия свят.

Наскоро Комисията прие инициативата „Съвместяване на професионалния и личния живот“, насочена към преодоляване на недостатъчното представителство на жените на пазара на труда чрез осъвременяване на съществуващите правни и политически рамки на ЕС за отпуск по семейни причини, гъвкави условия на работа и официални социални услуги и намаляване на икономическите демотивиращи фактори за втори работещ член в семейството.

Основната насоченост на проектите трябва да води до:

- насърчаване на повече жени да станат предприемачи;
- насърчаване на равенството между половете в научно - изследователската дейност;
- подобряване на интеграцията на жените на пазара на труда.

Не на последно място следва да се обърне внимание на приобщаването на населението към запознаване, опазване и развитие на културно – историческите ценности и природните дадености на територията на МИГ- Попово.

В рамките на либералната икономика музеите ще продължат да бъдат културни, педагогически и научни институции със силен фокус върху различни целеви групи. Чрез посещението от групи ученици, незрящи, глухи, възрастни хора и т.н. музеите

признават равенството на шансовете, но абстрактният културен егалитаризъм не е достатъчен и музеите трябва да станат участници в областта на социалната справедливост и равномерното разпределение на шансове. Това е по-осезаемо, когато целевите групи на музея също са производители на култура.

Децата и младежите по принцип са основната аудитория на музеите, но музеите наскоро са започнали да се насочват към много по-сложна и разнообразна аудитория: възрастните хора.

С какво се отличава дейността като тази, спомената по-горе:

- на първо място, че за да се извършва, музеите трябва да си партнират с други организации (ЦПО за обучение на възрастни, болници и т.н.), което води до увеличаване на тяхната социална роля и повишава тяхното въздействие върху общността.

- на второ място, че такива инициатива ще доведе до доста различни резултати, които не се учат, но внасят промени в ценностите, нагласите, поведението, благополучието и самочувствието на участниците - за "дългата продължителност на живота".

Във връзка с опазване на природата и природните дадености могат да бъдат проведени серия от семинари, които да позволяват на участниците да обменят познания за местните растения и тяхното значение в местната култура и кухня.

В крайна сметка семинарите целят да променят нагласите и поведението, свързани с опазването, както и интеграцията на различни общности.

Част III: Добри практики

За да насърчи своето цялостно хармонично развитие, ЕС засилва икономическото, социалното и териториалното си сближаване. По-конкретно ЕС се стреми да намали неравенството между нивата на развитие на различните региони. Измежду тези региони специално внимание се обръща на селските райони, на районите, засегнати от индустриалния преход, както и на регионите, които са засегнати от сериозни и постоянни неблагоприятни природни или демографски условия, като най-северните региони с много ниска гъстота на населението и островните, трансграничните и планинските региони.

В знак на солидарност между държавите от ЕС и техните региони целта на икономическото и социалното сближаване е да се постигне балансирано социално-икономическо развитие в целия Съюз.

Икономическото и социално сближаване се осъществява посредством регионалната политика на ЕС, включена в ДФЕС чрез Договора от Маастрихт от 1992 г. Чрез регионалната политика се намаляват структурните неравенства между регионите и държавите членки посредством различни програми, финансирани от ЕФРР, ЕСФ и КФ.

На всеки три години Европейската комисия представя доклад за напредъка по отношение на постигането на икономическо и социално сближаване и за приноса на политиките на ЕС към него. За програмния период 2014–2020 г. политиката на сближаване е на второ място по дял в бюджета на ЕС с общ размер на разпределените средства от 351,8 млрд. EUR (по цени от 2014 г.). През този период политиката на сближаване ще продължи да подкрепя регионите, които все още реално не са завършили процеса на икономическо и социално сближаване, като същевременно ще подпомага изпълнението на целите на ЕС и на стратегията „Европа 2020“ за насърчаване на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.

Европейският социален фонд е основният инструмент на Съюза за подкрепа на мерките, които целят предотвратяване и борба срещу безработицата, развитие на човешките ресурси и насърчаване на социалната интеграция на пазара на труда. Той финансира инициативи, които насърчават високо равнище на заетост, равни възможности за мъжете и жените, устойчиво развитие и икономическо и социално сближаване.

Европейският фонд за регионално развитие е предназначен да подпомага преодоляването на основните различия между регионите в ЕС. Той подкрепя регионите, чието развитие изостава, както и конверсията на регионите със западаща индустрия.

Кохезионният фонд предоставя финансова помощ по проекти във връзка с околната среда и трансевропейските мрежи в областта на транспортната инфраструктура. Този фонд е достъпен единствено за държавите членки, чийто брутен национален доход на глава от населението е под 90 % от средното ниво за ЕС.

1. Добри практики, в сферата на социалното сближаване прилагани в други страни от ЕС.

1. ВЕЛИКОБРИТАНИЯ

1.1. Галерия „Ort“

Галерия „Ort“ е изложбено пространство, ръководено от художници в Balsall Heath (квартал в Бирмингам), със социалната мисия за улесняване на диалога в общността.

Като част от седмицата за изкуство и култура на EPALE, галерия „Ort“ е включена в серия от интервюта за положителното въздействие на семинарите в общността, културния опит, както и ползите от работата в разнообразна среда.

Галерия „Ort“ са организирали редица безплатни седмични занаяти за жени и семейства, финансирани от Общинския

съвет в Бирмингам, които обединяват различни аудитории от множество религии и етнически произход, включително мигранти.

Участниците са от всички възрасти и идват от разнообразен произход, с голяма част от тези с мюсюлманска



вяра и от британски или азиатски британски произход.

Общностното сближаване е важен фактор при справянето със социалните неравенства и средата за учене, която Ort Gallery предоставя, помага за премахването на етикета на стереотипите и проблемите, които възникват от погрешното схващане.

1.2. Aspire2Work („Стремеж към работа“)

Програмата Aspire2Work („Стремеж към работа“) в Западен Йоркшир се ръководи от Aspire-igen и включва мрежа от регионални центрове за професионално обучение. Програмата обхваща поредица от дейности, насочени към обучаващи се, целящи включването им и задържане в курсове по професионално обучение. Обучаващите се получават пълна подкрепа в случай, че поддържат устойчиво ниво на резултати и нисък процент на отпадане.

Екип от съветници по подбор на персонал (Engagement Advisors – EAs) в началото работи „на терен“ в младежки и обществени центрове, за да привлече вниманието, да събуди интереса на младите хора в тяхната



среда, по техния начин, в техните условия, на местата, където обичат да прекарват времето си. Важно за екипа на EAs

е предлаганото ниво на подкрепа, необходимо за процеса, да мотивира младите обучаващи се да постигат очакваните резултати. След като са обхванати и първоначалната оценка е направена, EAs предлага на младия човек пробни посещения на основни и професионални курсове, от курсове за основни умения (Английски език и Математика), до специализирани курсове по строителство, услуги, туризъм, социални грижи, поддръжка и ремонт на моторни превозни средства. За да привлече младия човек, екипът на EAs му предлага да избере безплатен обучителен курс (не акредитиран или акредитиран за период от 12

седмици). При необходимост екипът лично ще придружи младия човек до подходящия обучителен център и ще изготви индивидуален обучителен план. Отговорност на Eas е да се убеди, че обучителният център е наясно с всички проблеми в миналото на младежа като: употреба на наркотици, алкохол, престъпления и др. както и да поддържа постоянна връзка с младия човек по време на курса, да извършва посещения веднъж на две седмици и да преразглежда индивидуалния обучителен план. За да се повиши броя на успешно завършилите курса са предвидени редица стимули: безплатни карти за пътуване, „забавни дни“ и др. Церемонията за връчване на Годишни награди е под патронажа на местни знаменитости и там всички участници в курсовете празнуват своите постижения заедно.

Програмата „Стремеж към работа“ (Aspire2work) вече предлага 25 различни професионални курса. Центърът за подготовка на автомобилни монтьори има капацитет да подкрепи до 100 младежи годишно, които получават знания и практически опит в ремонта на моторни превозни средства. Резултатите от програмата показват, че

след завършване на курсовете младите хора имат умения и увереност за реализация на пазара на труда. В

зависимост от изискванията на избраната от тях професионална сфера, те имат възможност да се включат в

стажантски програми, допълнителни бъдещи курсове за допълнителна квалификация или да се реализират на право на работа.

2. АВСТРИЯ



2.1. Център за обучение и консултации „EQUALIZENT“

Организацията подкрепя хора със затруднения в слуха и говора и им

оказва помощ да бъдат активни участници в обществения живот. Отделно от това, организацията си поставя за цел да съдейства за приемане на различието в нашето общество.

Предлаганите курсове се разпростират от жестомимичния език към други области като: ИКТ, икономика, транспорт и логистика и т.н. Освен това се провеждат семинари и работни срещи за управление на многообразието и други иновативни продукти, свързани с тези въпроси.

Чрез сайта се провеждат уебинари (уеб базирани семинари), има приложение за обучение на езика на жестовете, разработено като игра и онлайн магазин. Equalizent предлага още и учебен материал за преподаване на двуезични уроци и онлайн инструмент за анализ за управление на многообразието.

2.2. Консултативен център „FREIRAUM“

Дейността на тази асоциация е фокусирана върху работа с жени. Темите покриват цяла гама от проблеми – от домашното насилие и самотата, до пропуските в образованието и търсенето на работа. Освен предоставяне на консултантски услуги асоциацията се опитва да създаде мрежа между своите клиенти (жени и момичета) в рамките на техния регион.

Услугите на асоциацията са достъпни за всяка жена, без значение на възраст, произход или социален статус.

Ползването на услугите е бесплатно. Анонимността и конфиденциалността са гарантирани. След регистрация в сайта на центъра жените могат да споделят и коментират въпроси, които касаят тяхното бъдеще. През 2014 г. 331 жени и 27 асоциации на жените са прибягнали към



услугите на "Freiraum". Най-популярната и активна група беше групата „Закуска по женски“. При индивидуалните консултации, най-често споделяните теми бяха съотнесени към въпросите за: психичното здраве, взаимоотношения и работа. Центърът също така се фокусира върху медийно присъствие.

2.3. Асоциация „ISOP“

„ISOP“ подкрепа за иновативни социални проекти е неправителствена организация, развиваща дейност в областта на равните възможности и равноправието, правата на човека и борбата срещу дискриминацията.

С няколко проекта и ангажменти с обществен характер, на принципа на сътрудничеството, дейността на организацията е насочена към придобиване на компетентности в областите: заетост, образование, младежка социална работа и култура.



Подходът на „ISOP“ следва своите цели и мисия. По тази причина организацията е ориентирана към многообразие, потребности и ресурси. Наред с курсовете по немски език, организацията работи по много социо-културни проекти, притежава интернационална библиотеката, а също така е и място за срещи между хора от различни култури.

Предлаганото консултиране включва професионална помощ за работното място, планиране на образованието и обучението, индивидуална супервизия с акцент върху езика и комуникацията, социално-педагогически насоки и подкрепа, като цяло, в процеса на търсене на работа.

Предложенията включват още курсове за межкултурна компетентност предназначени за социалните партньори и за служители на организации в областта на обучението и образованието, интеграцията, обществените услуги и

администрацията и кариерно ориентиране и консултиране. Курсът включва модули, свързани с межкултурните теми, рефлексия, индивидуални и групови обучения, както и допълнителни модули за управление на проекти и презентационни умения. За придобиването на сертификат участниците трябва да предадат писмена работа (есе) в края на курса.

Организацията има собствено списание, видео материали и курсове на уебсайта си, както и отдел за връзки с обществеността. Организацията е много популярна в региона и си сътрудничи с ангажираните организации в публичния и частния сектор.

3. БЪЛГАРИЯ

3.1. ПЪТЕШЕСТВИЕ ПРЕЗ ИНДИАНСКИТЕ ЗЕМИ

„Пътешествие през индианските земи“ е образователна игра, базирана на ученето чрез преживяване и груповото кариерно консултиране. Тя е насочена към млади хора на възраст 15-25 години и има за цел да подпомогне развитието на техните умения за управление на кариерата, гъвкавост и пригодност за започване на работа.

Пътешествието е структурирано в две части. В първата част участниците формират екипи от „пътешественици“, които участват в експедиция до скрито съкровище. Фасилитаторът действа като водач на експедицията и води участниците през различни предизвикателства, в които те трябва да оцелеят и да намерят своя път към



крайната цел. През цялото пътуване участниците са активно включени - те търсят

следи и ресурси, обсъждат и преговарят, вземат трудни решения за ограничено време, преминават през различни изпитания на съдбата по своя път към крайната цел. Интензивността на предизвикателствата, конкуренцията и ограниченото време увеличават емоционалната динамика и въздействието на преживяването. След края на играта водещият инициира групово дискусия - едно вътрешно пътуване, което насърчава участниците да споделят своя опит и емоции. Те разсъждават върху това как техните решения, стратегии, подход и представяне са допринесли за постигнатите резултати. Симулацията провокира ползотворен самоанализ и изводи относно кариерното развитие. Продължителността на целия процес е между 90 и 180 минути.

Скрито зад сценария на играта, ученето е необичайно, атрактивно, мощно и незабравимо. Младите хора демонстрират различни умения, свързани с кариерата, като критично мислене, лидерство и комуникация, създаване на SMART цели и вземане на решения. Участниците се учат от собствения си опит и се идентифицират с промените, които трябва да направят в бъдеще. Те се запознават с различни фактори, които влияят върху успеха в кариерата, научават как да действат гъвкаво, как да се справят с нови предизвикателства и да управляват кариерата си в желаната посока. Тази кариерна практика получи национална награда за „Най-добра практика в кариерното консултиране“.

3.2. КАРИЕРЕН ОПИТ ЧРЕЗ ДОБРОВОЛЧЕСТВО

Комбинирането на стажове с доброволен труд помага на студентите в областта на архитектурата и строителното инженерство да придобият практически опит, да повишат своите знания за цялостния процес на строителството и да проявят своята проактивност и гражданска ангажираност.

Партньорството между Habitat Bulgaria и Кариерния център към Университета за архитектура, строителство и геодезия (УАСГ) е пример за създаване на споделена стойност. Мисията на Habitat for Humanity е да осигурява жилища за хора в нужда. За постигането ѝ организацията разчита основно на доброволчество. Кариерният

център популяризира инициативата сред студентите на УАСГ и записва доброволци за летните месеци. участвайки в проекта без заплащане, студентите придобиват практически опит на строителния обект и в същото време дават своя принос за една много благородна кауза. Студентите от горните курсове упражняват своите умения за разчитане на планове и наставничество с по-младите си колеги. Чрез партньорството с Habitat студентите участват в нова и много интересна комбинация на доброволчество и стаж, което им помага да се развиват не само като професионалисти, но и като личности.

В резултат от инициативата, досега са построени 4 фамилни къщи. Въздействието на проекта върху студентите е огромно. участието в него увеличава професионалното им самочувствие и мотивацията за кариерно развитие в избраната област. Възможността да вземат участие в реални строителни дейности е с неизмерима стойност за бъдещата им професионална реализация. Подобно участие не е предвидено в университетските програми за периода на обучение, но то помага на студентите да получат важни знания и умения за оперативната работа в строителството и това им дава конкурентно предимство пред техните колеги при бъдещ процес на търсене на работа. Бъдещите планове на кариерния център са да включи каузата в живота на университета. Вече се обсъжда възможността дипломните работи на студентите да бъдат проекти на сгради за Habitat и след защитата им да бъдат реализирани на практика.

4. СЛОВЕНИЯ

4.1. БИЗНЕС ОБЩНОСТ KNOF

Бизнес общността KNOF със своя бизнес инкубатор е основана в отговор на високото равнище на безработица в района на Posavje. Нейната основна цел е да помогне на безработните като им даде възможност да реализират своя бизнес идея в защитената среда на „приюта за предприемачество“, което от своя страна означава по-малък риск за самия предприемач.

Помощта е фокусирана преди всичко към уязвимите групи, каквито са младите хора, хората над 50-годишна възраст, хората с увреждания и дългосрочно безработните. Те са окуражавани да осъществят своите мечти, превръщайки ги в бизнес идея, като по този начин си осигуряват доходи, дават работа на други хора и подпомагат регионалното развитие - всичко това в защитената среда на KNOF общността. Моделът за подкрепа е разделен на две фази. По време на първата фаза клиентите които търсят развитие в сферата на социалното предприемачество преминават през програмата „Социален инкубатор“. В тази програма освен непрекъснатата помощ, са включени уроци, обучителни курсове, финансови и правни съвети. Основният подход е т. нар. метод „Lean Startup“. В продължение на два месеца „Социалният инкубатор“ развива и филтрира бизнес моделите, които могат да влязат във втората фаза т. нар. „Центрове за печалба“ към бизнес общността KNOF. В тази среда участниците могат да изпробват идеите си на пазара в условията на ниска степен на разходи и риск и да работят в сътрудничество с други „Центрове за печалба“. По програма на участниците се предоставят оборудвани офиси за съвместна работа с други предприемачи. В такава среда стартиращите фирми експериментират като предприемачи под крилото на KNOF и могат да усетят дали това е тяхното поле за действие. При успешно реализиране на продажбите, предприемачите могат да изберат дали да останат в общността на KNOF или да започнат самостоятелен бизнес.

Сред успешно реализираните нови идеи през 2015 година са местна платформа за обмен и множество идеи за устойчиво развитие - център за градско земеделие и здравословен живот; разнообразни иновации (еко-стени,



зелена енергия; пелени за многократна употреба; автоматизирани пръскачки; екоферма за производство на месо; система за обществени поръчки на местни храни и продукти и др.).

2. Заключение

От 1988 г. насам политиката на сближаване на Съюза отчита мащабно увеличение на бюджета си и се превърна, редом с общата селскостопанска политика, в една от най-значимите в количествено отношение политики на Съюза. През финансовия програмен период 2007—2011 г. за предотвратяването на икономически, социални и териториални неравенства са предназначени общо около 355 милиарда евро (по цени от 2007 г.). Тези средства са изразходени за различни дейности, като например пътно строителство, опазване на околната среда, инвестиции в иновативни предприятия, създаване на работни места и професионално обучение. За периода 2014—2020 г. е предвидено, че за икономическото, социалното и териториалното сближаване ще бъдат предназначени 325 милиарда евро (по цени от 2011 г.).

За прилагане на избраните добри практики на територията на Сдружение „МИГ-Попово” и за прилагане на добрите практики в управлението на МИГ и СВOMP е необходимо определяне и прилагане на мерки за по-нататъшно повишаване на капацитета, в следните насоки:

- Специализирани обучения на персонала за по-нататъшно повишаване на качеството на предлаганите консултации и др. дейности за насърчаване на бенефициентите; включително за алтернативните възможности за финансиране, когато финансирането на дадена проектна идея по ЛИДЕР е недопустимо или по друга причина невъзможно. Това ще допринесе за оживяването на територията като цяло, да не се губят идеи и ентузиазъм на местните хора и ще затвърди

образа на МИГ-Попово като агенция за местно развитие, която активно и ефективно подпомага местните хора.

- Внедряване на нови методи за повишаване интензивността на работата с потенциалните бенефициенти на място - в границите на обективните възможности - обиколки, лични срещи, публични събития и др.

- На база на досегашния административен опит на МИГ-Попово разглеждане на възможни мерки за ускоряване на процедурите при разглеждане и оценяване на проекти.

- Осигуряване на информираност на кандидатите относно начините и възможностите за кандидастване през ИСУН 2020 и оценката на техните проекти.

- При възможност, осъществяване на учебни посещения за практическа обмяна на опит за подобряване на управлението, както и приемане на посещения на МИГ от държави с идентифицирани добри практики.

- Разработване на проект по подмярка 19.3 „Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни инициативни групи“ от мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ от Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г.